

Spekulative sammenhænge rydder forsiden

SAMMENHÆNGE

ERIK PETROVSKI,
PH.D.-STIPENDIAT

ANSÆTTELSE AF kvindelige chefer øger omsætningen. Økonomisk sparepolitik medfører vækst. Muslimske friskoler gør elever dygtigere. Og øget nationalt chokoladeindtag medfører flere nobelprismodtagere.

Vi bliver dagligt konfronteret med historier om årsagssammenhænge. Nogle virker absurde, andre mere plausible. Men de har alle det til fælles, at de følger den simple formel: A medfører B. Og eftersom B er godt, må vi have mere af A. Med andre ord: Hvis chokolade medfører nobelpriser, må vi spise mere chokolade.

Alligevel har regeringen ikke en handlingsplan for øget chokoladeindtag. Hvorfor ikke? Jo, fordi årsagssammenhængen, som er publiceret i *The New England Journal of Medicine*, viste sig ikke at holde stik. Det viste sig derimod, at de lande, hvor man har råd til at spise meget chokolade, blandt andet er rige, højtuddannede og vestlige. Det er altså lande, der har gode forudsætninger for at uddanne nobelprismodtagere. Det var således ikke A, der medførte B, men nogle helt andre ting, som vi kan kalde C.

For en Politiken-læser er dette måske simpel læsning. Vi ved, at man må tage højde for andre forhold, før man kan tale om årsagssammenhænge. Det ved journalister og meningsdannere også. Men det betyder bare, at de årsagssammenhænge, vi bliver præsenteret for, er blevet

mere komplekse. Nu hedder det sig, at A medfører B, også selvom vi tager højde for C. Og så er alt vel godt igen? Desværre ikke.

ET EKSEMPEL er historien, som Politiken bragte 19.9. under overskriften 'Muslimske friskoler gør elever markant bedre end folkeskoler'.

Historien bygger på tænketanken Krakas undersøgelse, der viser, at selv når man tager højde for forældres uddannelse og indkomst, klarer indvandrerbørn i muslimske friskoler sig bedre end indvandrerbørn i folkeskoler. Ergo gør muslimske friskoler elever bedre. Med andre ord: A medfører B, selv når vi tager højde for C.

Forældre er afgørende for børns læring. Men er forældre til børn på muslimske friskoler sammenlignelige med forældre, der sender deres børn i folkeskole, så længe vi bare tager højde for uddannelse og indkomst?

Vi taler her om forældre, der prioriterer deres endog meget knappe økonomiske ressourcer på deres børns skolegang. Forældre, der kører forbi den lokale folkeskole hver morgen i en propfuld bus for at følge deres børn til friskolen, der ligger en time væk. Forældre, der aktivt har valgt en friskole, der er kendt for at stille høje krav til læring.

Kan vi virkelig ikke finde på noget, der gør disse forældre helt særlige ud over lige uddannelse og indkomst? Det kan professor ved DPU Niels Egelund, der citeres i artiklen, godt. Egelund påpeger det helt åbenlyse: Forældre, der sender deres børn på muslimsk friskole, er endog meget engageret i deres børns læring. Den

forskel er der slet ikke taget højde for i undersøgelsen. Så er det forældrene eller skolen, der er årsag til, at børn på muslimske friskoler klarer sig godt? Måske er det lidt af begge dele, måske er det kun forældrene. Måske er det noget helt tredje. Sandheden er, at ingen rigtig ved det.

AT POLITIKEN vælger at bringe citatet fra Niels Egelund, er absolut positivt. Netop den sætning valgte andre aviser, der videreformidlede det samme interview med Egelund, at skære fra. Men der er stadig blot tale om én sætning, der skal tjene til at nuancere hele historien om betydningen af muslimske friskoler.

I rapporten fra tænketanken Kraka er nuancerne også svære at finde. Ud over i en fodnote tager Kraka kun eksplicit forbehold til sidst i rapporten, hvor forfatterne skriver: »Alligevel kan det ikke helt udelukkes, at børn på muslimske friskoler klarer sig bedre af årsager, som analysen ikke tager højde for«. Den anke er helt central for Krakas undersøgelse, men den har ingen betydning for resultatet.

Men hvorfor må den mere nuancerede konklusion vige til fordel for den simple årsagssammenhæng? Måske fordi pressen er mere tilbøjelig til at bringe de klare historier om årsag og virkning. Også selvom årsagssammenhængen er helt og aldeles spekulativ.

Problemet er helt grundlæggende, at sande årsagssammenhænge er så svære at finde, at der uddeles nobelpriser og professorater til samfundsforskere, der bare en enkelt gang i deres karriere kan finde dem. De tilsyneladende årsagssammenhænge er derimod overalt.